

ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ

Бабич Д.В., доктор економічних наук, професор

Бабич С.М., кандидат економічних наук, доцент

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

У статті досліджено сукупність інструментів регулювання зайнятості та напрямів проведення державної політики становлення і розвитку трудового потенціалу України. Зібрано та проаналізовано данні, які характеризують рівень безробіття та роботу державної служби зайнятості. Визначено, що ефективна організація регулювання зайнятості припускає створення механізму регулювання та управління безробіттям, забезпечення балансу на ринку праці та збільшення зайнятості. Також розроблено рекомендації, які спрямовані на підвищення ефективності державної політики зайнятості, застосування інструментарію забезпечення збалансованості інтересів держави і громадян з приводу задоволення потреб у роботі

Ключові слова: інструменти регулювання зайнятості, управління безробіттям, ринок праці державна служба зайнятості, державна політика зайнятості, трудовий потенціал України

Постановка проблеми. Економічний розвиток країни, соціальна стабільність у значній мірі залежить від рівня зайнятості населення. Тому у зв'язку з цим формування сучасного механізму забезпечення зайнятості населення є вкрай актуальною. На сучасному етапі розвитку України відсутні механізми формування ефективної державної політики зайнятості, яка забезпечує узгодженість інтересів усіх верств населення та збалансованість суспільного розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню теоретичних засад та розробці практичних заходів формування сучасних підходів забезпечення зайнятості населення присвятили свої праці українські вчені В. Геєць, О. Амоша, Ю. Бажал, Д. Богиня, О. Грیشнова, Т. Заяць, Е. Лібанова, У. Садова, Л. Семів, О. Волкова та ін. Але яскрава палітра поглядів з приводу регулювання зайнятості так й залишається остаточно не завершеною.

Метою статті є науково-теоретичне обґрунтування і розробка рекомендацій з удосконалення системи державного регулювання зайнятості населення.

Основні результати дослідження. Сучасний етап розвитку економіки України передбачає в якості одного з шляхів економічного зростання перебудову управління різними структурами, підприємствами, організаціями й зайнятістю населення. Важлива роль у цьому процесі відведена науковому обґрунтуванню та прогнозуванню політики зайнятості населення, створенню ефективного й цивілізованого ринку праці. Зайнятість та ринок праці є пріоритетними напрямками загальноекономічних процесів і виступають активним інструментом розв'язання економічних задач. Ринок праці пов'язаний з такими економічними категоріями, як зайнятість населення та безробіття. Ці категорії мають найбільший вплив на весь комплекс трудових відносин.

Підвищений науковий та практичний інтерес спостерігається до змін, що відбулися на ринку праці в умовах ринкових відносин, бо вони безпосередньо зачіпають всі категорії населення України. В цих умовах формується нова модель трудових відносин, яка по-різному впливає на різні категорії працівників, на їх взаємовідносини з різними соціальними групами. Ось чому організаційно-економічний механізм управління зайнятістю населення в сучасних умовах переходу до ринку є актуальною науковою проблемою.

Зайнятість населення країни та її регіонів є важливим параметром розвитку економіки, суспільства та рівня життя населення країни. Відображаючи стан розвитку ринку праці, зайнятість є чинником який виражає міру інтеграції населення в економічне життя держави, рівень і ступінь задоволення суспільних та особистих потреб.

Зайнятість населення – це суспільно-корисна діяльність громадян, що не суперечить законодавству і що приносить їм, як правило, заробіток чи трудовий дохід.

Основними принципами зайнятості є:

- добровільність зайнятості – незайнятість громадян не є підставою для їх притягнення до адміністративної або іншої відповідальності;
- відповідальність держави за створення умов для реалізації прав громадян на працю й вільно обрану зайнятість;
- заохочення роботодавців, які створюють нові робочі місця;
- комплексний підхід до вирішення проблем зайнятості – координація зусиль органів влади всіх рівнів, взаємодія механізмів державного регулювання та ринкового саморегулювання, соціальний захист у сфері зайнятості населення [1].

Економічно активне населення за статусом зайнятості підрозділяється на п'ять груп:

- наймані працівники;
- працюючі на індивідуальній основі;
- роботодавці;
- неоплачувані працівники сімейних підприємств;
- особи, які не класифікуються за статусом зайнятості [1].

Структура зайнятості певною мірою відображає загальну структуру економіки та змінюється значною мірою під впливом її змін. Важливість аналізу структури зайнятості полягає в тому, що вона відображає в єдності соціальні, економічні, демографічні, етнічні і навіть екологічні аспекти життя суспільства. З цієї точки зору слід мати на увазі не тільки кількісні характеристики кожної ланки структури зайнятості, але і їх якісну визначеність, особливе місце й ставлення до відтворення життя суспільства [2].

Всі ці ланки структури зайнятості не існують окремо одна від одної, вони існують у сукупності та присутні в зайнятості як єдине ціле. Наприклад, структура зайнятості за віком та статтю міститься в професійно-кваліфікаційній, галузевій, соціальній та в інших структурах. Разом з цим, всі ланки структури зайнятості, в певному відношенні, автономні й мають самостійне значення.

Соціальна структура зайнятості населення віддзеркалює класову структуру суспільства, яка змінюється разом з переорієнтацією суспільного устрою. Так чи інакше, визнаються реально існуючими відмінності між окремими групами зайнятого населення за ознаками соціальної нерівності, породжуваної диференціацією товаровиробників, ринковою діяльністю на дуже багатих, просто багатих, осіб середнього достатку, нижче середнього достатку, бідних і навіть тих, хто опиняється за межею бідності [3].

В Україні фактично домінує формування нижчого класу, спосіб життя й розміри доходів якого на рівні або за межею бідності. Ті категорії зайнятого населення, які в ринкових країнах утворюють середній клас, в Україні виявилися в складі нижчого класу. Якщо в країнах з регульованою ринковою економікою у складі вищого класу домінують середні та великі верстви, то в Україні їх пригнічує олігархія, фактично гальмуючи формування нормального повнокровного середнього класу.

Таким чином, одразу ж можна виділити дві загальні найбільш великі ланки структури регулювання зайнятості за критерієм власності:

- державні органи влади та економіки;
- приватний сектор економіки.

Ці дві ланки існують у будь-якому суспільстві і у всіх країнах, але їх співвідношення, пристрій та масштаби різні. З переходом України до ринкової капіталістичної економіки, радянська державно-приватна структура зайнятості перетворюється таким чином, що стрімко зменшується зайнятість в державних структурах та різко зростає зайнятість в приватному секторі, особливо в комерційних структурах, де застосовують найману працю.

Ринок праці був і залишається одним із найбільш чутливих у соціальному плані ринків. Будь-які зміни, що відбуваються на ньому, створюють безпосередній суспільний резонанс і можуть приводити до соціального напруження. Тож основними напрямками подальшого дослідження мають бути: визначення критеріїв суспільної прийнятності змін у діяльності служби зайнятості щодо втручання

у функціонування ринку праці та забезпечення заходів індикативного втручання в діяльність підприємств щодо поліпшення окремих складових роботи з персоналом з метою поліпшення ефективності використання трудового потенціалу [4].

Структура зайнятості вказує на такі важливі показники економічного розвитку, як:

- рівень освоєння багатих природними ресурсами територій залежно від їх простоти та доступності;
- ступінь використання трудового потенціалу в природно-економічних умовах, характерних для окремих територій;
- економічна активність населення;
- кількість зайнятого населення, його питома вага.

Протягом останніх років в економіці та політичному житті України відбулися трансформаційні процеси, так на 1 січня 2015 року з 45245,9 тис. постійних жителів країни міське населення становило 31081,0 тис. осіб (68,69 %), сільське – 14164,9 тис. осіб (31,31 %), на 1 червня 2015 року – відповідно 29460,4 тис. осіб (68,79 %) і 13365,4 тис. осіб (31,21 %).

Регрес галузевої структури зайнятості викликаний кризовим станом економіки, та пов'язаний з об'єктивними і суб'єктивними чинниками. Істотно скорочується зайнятість у всіх без винятку видів економічної діяльності 19314,2 тис. осіб у 2013 проти 18073,3 тис. осіб у 2014 (табл. 1). Спостерігається абсолютне та відносне скорочення зайнятості в промисловості (3389,0 та 3091,4 тис. осіб відповідно) й будівництві, науці та науковому обслуговуванні. Разом з тим знизилася зайнятість у таких галузях, як торгівля і громадське харчування, збут і заготівля, кредитування, фінанси й страхування.

Таблиця 1. Зайняте населення за видами економічної діяльності у 2012-2014 рр. (тис осіб) [5]

Сфера діяльності	2012	2013	2014
Сільське, лісове та рибне господарство	3308,5	3389,0	3091,4
Промисловість	3236,7	3170,0	2898,2
Будівництво	836,4	841,1	746,4
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	4160,2	4269,5	3965,7
Транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність	1150,9	1163,6	1113,4
Тимчасове розміщування й організація харчування	326,7	328,9	309,1
Інформація та телекомунікації	297,9	299,9	284,8
Фінансова та страхова діяльність	315,8	306,2	286,8
Операції з нерухомим майном	322,2	314,3	286,1
Професійна, наукова та технічна діяльність	504,1	493,6	456,0
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	343,9	343,3	334,3
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	1003,6 ²	962,3	959,5 ²
Освіта	1633,2	1611,2	1587,7
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1181,4	1171,8	1150,5
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	225,6	226,5	221,2
Інші види економічної діяльності	414,3	423,0	382,2
Усього зайнято	19261,4	19314,2	18073,3

¹ Без тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя

² Враховано кількість тимчасових працівників, які були залучені до підготовки та проведення виборів: у 2012 році – до Верховної Ради України; у 2014 році – Президента України та до Верховної Ради України. Відповідно до методології зазначена кількість зайнятих розраховано як середня за рік

За даними держкомстату (табл. 2) кількість економічно активного населення віком 15-70 років у 2014р., порівняно з 2013р., зменшилась на 4,3% і становила 19,9 млн. осіб, з них 19,0 млн. осіб (95,6%)

були у працездатному віці. Із зазначеної кількості громадян 18,1 млн. осіб, або 90,7%, були зайняті економічною діяльністю, а решта – 1,8 млн. осіб, відповідно до методології Міжнародної організації праці (МОП), класифікувалися як безробітні.

Як видно з таблиці рівень економічної активності населення віком 15-70 років зменшився з 64,9% у 2013р. до 62,4% у 2014р. Кількість зайнятого населення віком 15-70 років у 2014 р., порівняно з 2013 р., зменшилась на 1,2 млн. осіб, або на 6,4%, та становила 18,1 млн. осіб, з яких особи працездатного віку становили 17,2 млн., або 95,1%.

Рівень зайнятості населення віком 15-70 років відповідно зменшився за зазначений період з 60,2% до 56,6%, а в населення працездатного віку – з 67,3% до 64,5%. Кількість безробітних (за методологією МОП) у віці 15-70 років у 2014 р., порівняно з 2013 р., збільшилася на 337,2 тис. осіб, або на 22,3%, та становила 1,8 млн. осіб. Збільшення кількості безробітного населення віком 15-70 років відбулося в основному за рахунок осіб працездатного віку (на 336,8 тис. осіб, або на 22,3%). Рівень безробіття населення віком 15-70 років (за методологією МОП) у цілому по Україні, порівняно з 2013р., збільшився на 2,0 в.п. та становив у 2014р. 9,3% економічно активного населення зазначеного віку (серед населення працездатного віку – 9,7%).

Дані тенденції відбуваються на тлі значного погіршення фінансового стану промислових підприємств, а також прогресуючого старіння основних виробничих фондів. Крім того, в межах існуючої моделі темпи деградації науково-промислового потенціалу промисловості перевищують темпи відтворення у 2-6 разів. Необхідно відзначити, що ринок праці інерційний, і його реакція завжди запізнюється по відношенню до динаміки економічних перетворень.

Для підвищення зайнятості населення необхідний розвиток малого підприємництва, для якого необхідно створити сприятливі умови і всіма зусиллями сприяти збільшенню питомої ваги малого та середнього бізнесу в різних галузях економіки. Тому доцільне залучення іноземних інвестицій і технічної допомоги для підтримки розвитку малого підприємництва. В даний час розроблені програми по кредитуванню суб'єктів малого підприємництва, проводяться роботи по організації системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для підприємств малого бізнесу, що буде сприяти зростанню кількості суб'єктів малого підприємництва і, отже, збільшенню числа зайнятого населення.

Таким чином, зайнятість населення можна забезпечити в результаті економічного зростання, що дозволяє безпосередньо підвищити попит на працю, розвиток малого підприємництва, створення тимчасових робочих місць, при цьому знижуючи рівень безробіття і зменшуючи соціальну напругу, впроваджувати політику субсидування підприємств і організацій, які сприяють найму безробітних або підготовці на вільні робочі місця при наявності гарантій, що студенти будуть вчитися новим професіям, а безробітні будуть закріплені в штаті підприємства після закінчення субсидії.

В даний час цілком можливо здійснити ряд заходів соціально-економічної політики, які забезпечують зниження напруженості на ринку праці. До них, в першу чергу, відноситься протекціоністська політика, що захищає національних виробників і споживачів від іноземних конкурентів, чинна з допомогою засобів митної, валютної та кредитної політики, активна зовнішньоекономічна політика, що стимулює експорт товарів і розвиток малого, сімейного бізнесу, що сприяє зниженню безробіття.

Практика зарубіжних країн показує, що даний метод регулювання ринку праці досить ефективний, оскільки він дає можливість не тільки реагувати на структурні зміни в економіці, але і сприяти їх ліквідації.

У зв'язку з науково-технічним прогресом відбувається перерозподіл робочої сили (трудових ресурсів) за кордоном та зміна структури зайнятості населення. При цьому зростання автоматизації виробництва сприяє скороченню чисельності трудових ресурсів на підприємствах і в організаціях та інтелектуалізації праці робітників. Звідси виникає приріст безробітних громадян, яким не тільки необхідно надати спеціальні умови для продовження трудової діяльності, але й забезпечити їх потреби на час пошуку роботи (забезпечити соціальну та матеріальну підтримку).

Таблиця 2. Основні показники ринку праці (річні дані)¹[5]

Рік	Економічно активне населення				у тому числі							
	у віці 15-70 років		працездатного віку		зайняте населення				безробітне населення (за методологією МОП)			
	в середньому, тис.осіб	у % до населення відповідної вікової групи	в середньому, тис.осіб	у % до населення відповідної вікової групи	у віці 15-70 років		працездатного віку		у віці 15-70 років		працездатного віку	
					в середньому, тис.осіб	у % до населення відповідної вікової групи	в середньому, тис.осіб	у % до населення відповідної вікової групи	в середньому, тис.осіб	у % до економічно активного населення відповідної вікової групи	в середньому, тис.осіб	у % до економічно активного населення відповідної вікової групи
2010	20 894,1	63,6	19 164,0	71,9	19 180,2	58,4	17 451,5	65,5	1 713,9	8,2	1 712,5	8,9
2011	20 893,0	64,2	19 181,7	72,6	19 231,1	59,1	17 520,8	66,3	1 661,9	8,0	1 660,9	8,7
2012	20 851,2	64,5	19 317,8	72,9	19 261,4	59,6	17 728,6	66,9	1 589,8	7,6	1 589,2	8,2
2013	20 824,6	64,9	19 399,7	72,9	19 314,2	60,2	17 889,4	67,3	1 510,4	7,3	1 510,3	7,8
2014	19 920,9	62,4	19 035,2	71,4	18 073,3	56,6	17 188,1	64,5	1 847,6	9,3	1 847,1	9,7
2015	18 097,9	62,4	17 396,0	71,5	16 443,2	56,7	15 742,0	64,7	1 654,7	9,1	1 654,0	9,5

¹Дані за 2010-2014 роки наведено без урахування тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя, за 2015 рік – також без частини зони проведення антитерористичної операції

З метою вирішення державної проблеми зайнятості населення та поліпшення якісного складу кадрів, на підприємствах практикуються курси навчання, підвищення кваліфікації, професійні підготовки та перепідготовки кадрів. Таким чином, одним з напрямків підвищення зайнятості населення за кордоном є система навчання і перенавчання кадрів.

Тому за кордоном, як на державному, так і на підприємницькому рівні, значне місце відводиться навчанню персоналу (не тільки управлінських кадрів, фахівців і службовців, але і основних/допоміжних робітників, а також молодшого обслуговуючого персоналу). На державному рівні й рівні управління регіонами створюються програми, спрямовані на підтримку підприємницьких та корпоративних структур в частині навчання власних трудових ресурсів, а також в частині сприяння навчанню тимчасово незайнятих (безробітних) трудових ресурсів.

Дана ситуація викликала розвиток підрозділів на базі зарубіжних компаній, що займаються перепідготовкою та навчанням кадрів. Крім власних підрозділів, компанії використовують послуги спеціалізованих фірм. У країнах західної Європи характерним явищем можна назвати часту зміну робочих місць. Дана ситуація обумовлена збільшенням кількості скорочених співробітників через автоматизацію виробництва.

Взагалі, для більшості розвинених в економічному й соціальному плані країн характерна децентралізація трудового права та регламентація зайнятості населення в національних економіках. Багато в чому це можна розглядати як позитивний аспект, оскільки це забезпечує гнучкість ринку праці та політики щодо забезпечення зайнятості. Але, з іншого боку, децентралізація трудового права несе в собі ризики диференціації прав та обов'язків працівників, а також дискримінації окремих категорій робітників на різних підставах (від статевовікових до національних та расових).

Подальший розвиток сучасної економіки багато у чому залежить від використання людських ресурсів. Ефективне використання всіх людських здібностей, а особливо творчих, багато в чому залежить від стану ринку праці. У сучасному світі актуальність даної теми підтверджується даними, згідно за якими 90% зайнятого населення становлять наймані працівники, фінансовий стан яких залежить переважно від заробітної плати.

На Україні негативні тенденції розвитку ринку праці виявляються у високому рівні безробіття, істотній територіальній диференціації у сфері зайнятості, розбалансованості між вільними робочими місцями та необхідним рівнем кваліфікації та ін.

Будучи складовою частиною ринкової економіки, ринок праці являє собою механізм узгодження інтересів роботодавців та найманої робочої сили. Виділяються дві основні соціально-економічні функції ринку праці: розподіл людських ресурсів згідно з альтернативними видами діяльності (за професіями, галузями, підприємствами, територіями); розподіл доходів у формі окладів, заробітної плати, підприємницького прибутку та ін.

Ринок праці промислово розвинених країн характеризується:

- інституційними, закріпленими відповідними економічними й правовими нормами рівності сторін у «працівник-роботодавець»;
- регулюванням відносин у сфері праці;
- створенням, поряд з державним регулюванням, нових та зміцненням вже існуючих відповідних соціальних інститутів, пов'язаних з формуванням трудового потенціалу, забезпеченням необхідних умов для безперервного розвитку партнерів у відносинах «працівник-роботодавець»;
- розвитком спеціальних заходів захисту від безробіття та її тривалих наслідків [6].

Зайнятість, створена завдяки політиці на ринці праці, може опинитися зайвою з точки зору зростання ефективного попиту. Якщо витрати на додаткову зайнятість будуть перевищувати витрати на допомоги по безробіттю, то ця зайнятість буде не результативною та для її збереження будуть потрібні субсидії або спеціальний механізм захисту.

Таку зайнятість можна вважати замаскованим безробіттям. Основним фактором прихованого безробіття є низька ефективність організації виробництва та самої праці. Більш високий рівень

ефективного попиту призведе до переміщення людей на робочі місця з більш високою продуктивністю. Держава регулює й питання затримок заробітної плати. Найбільш поширений вид відповідальності за користування чужими грошовими коштами, внаслідок їх неправомірного утримання – сплата відсотків на суму цих коштів.

Таким чином, за невідповідність ринку праці приходиться розплачуватися в перспективі загальним спадом економічної динаміки, дефіцитом бюджету, додатковою грошовою емісією та ін. Це призвело до усвідомлення того факту, що потрібно не боротися за повну зайнятість, а розробляти на державному рівні заходи з регулювання її рівня та адаптації робочої сили до мінливих під впливом науково-технічного прогресу умов виробництва. Державне регулювання зайнятості включає пасивні й активні заходи. До пасивних заходів відносяться всі грошові виплати безробітним, програми допомоги бідним, сімейні допомоги та ін.

Для розвитку української економіки, на сучасному етапі, вкрай необхідно враховувати проблеми стану ринку праці та зайнятості населення, тому що завдяки раціональному використанню трудового потенціалу можна провести певні зміни на краще.

Ринок праці та зайнятість населення посідають особливе місце в системі ринкових відносин держави. Більшість економічних, соціальних, демографічних явищ ринкової економіки, прямо або опосередковано, повністю або частково, відображають процеси, що відбуваються на ринку праці. Будучи невід'ємною ланкою сучасної економіки, ринок праці відіграє важливу роль у системі відтворення та у забезпеченні безперервності процесу відтворення такого важливого товару як робоча сила. Саме в цьому полягає економічна сутність ринкових процесів [7].

Система заходів щодо регулювання безробіття в Україні включає певні дії (табл. 3). У зв'язку з цим доцільно було б особливу увагу приділити саме гендерним проблемам зайнятості. Кінець другого тисячоліття був ознаменований новими тенденціями в області зайнятості, пов'язаними з глобалізацією і технологічним комплексним прогресом. Посилюється конкуренція та економічні досягнення, які є результатом комбінованих сил глобальної економічної інтеграції та технологічного прогресу, що можуть призвести до нестабільності й труднощів у збереженні зайнятості великих сегментів національної робочої сили.

Таблиця 3. Система заходів щодо регулювання безробіття в Україні

№ з/п	Найменування заходу
1.	Розвиток розгалуженої системи державної служби зайнятості, професійної орієнтації, підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів.
2.	Надання підприємцям субсидій, премій та податкових пільг для найму додаткової робочої сили або переведення частини працівників на скорочений робочий день.
3.	Державну підтримку нетрадиційних сфер зайнятості.
4.	Стимулювання підприємців до навчання, перекваліфікації й подальшого працевлаштування додаткової робочої сили.
5.	Залучення приватного (як вітчизняного, так і іноземного) капіталів в райони зі стійким рівнем безробіття.
6.	Регулювання можливості працевлаштування за кордоном, приєднання України до міжнародного ринку праці, стимулювання осіб, що отримують державну допомогу, до пошуку робочих місць.
7.	Збільшення кількості стажистів у системі професійної освіти.
8.	Введення в дію запасів невстановленого устаткування та підвищення коефіцієнта змінності його в цілому.
9.	Заходи щодо квотування робочих місць для представників найуразливіших груп на ринку праці, безвідсоткові кредити, що надаються безробітним, які започатковують власний бізнес.
10.	Організацію регіональними або місцевими органами влади у кооперації з окремими підприємствами або закладами соціальних (громадських) робіт тощо.

Крім того, процеси глобалізації нерозривно пов'язані з перебудовою від індустріального типу розвитку до постіндустріального, основаного на широкому використанні в усіх сферах життя інформаційних технологій, інтелектуалізації праці. Зміни у структурі зайнятості, пов'язані з переходом до постіндустріального типу розвитку, що радикально змінює менталітет працівників. Відбувається трансформація системи цінностей сучасної людини, переорієнтація з матеріальних пріоритетів розвитку на нематеріальні.

Інтелектуальна оснащеність інструментами та інформатизація економіки та суспільного життя вимагає високоосвічених та висококваліфікованих працівників. У зв'язку з цим, у сучасних умовах при проведенні державної політики підвищення зайнятості зростає значимість інвестування, підвищення кваліфікації та професійної підготовки робочої сили.

Тому для забезпечення ефективної структури зайнятості у виробництві необхідно проведення структурної перебудови матеріального виробництва відповідно до вимог ринкової економіки, розвиток науково-технологічного потенціалу, а також впровадження сучасного менеджменту та підвищення рівню кваліфікації працівників.

На початковому етапі реформ на Україні, державна підтримка окремих галузей економіки була сконцентрована, в основному, на сільському господарстві та вугільній промисловості, тобто на галузях, які не забезпечують постіндустріальний розвиток економіки. Структурна перебудова матеріального виробництва передбачає напрям обмежених інвестиційних ресурсів на вугільну промисловість, видобуток залізної руди, чорну металургію та інші безперспективні галузі, а у ті галузі машинобудування, котрі виробляють високотехнологічну продукцію або можуть швидко освоїти її випуск – галузева структура економіки передбачає принципову зміну галузевої структури інвестицій, що є переорієнтацію інвестицій у сферу матеріального виробництва.

Таким чином, можна з достатньою впевненістю стверджувати, що в Україні існують величезні можливості для розширення зайнятості, тому механізм регулювання ринку праці має постійно вдосконалюватися в ув'язці із системою основних макроекономічних показників, які використовуються в практиці державного регулювання.

Сучасний економічний розвиток характеризується диспропорційністю і нестабільністю. Глобальна економічна криза виявила суперечності, що нагромаджувалися останніми десятиліттями і не мали достатнього наукового усвідомлення. Внаслідок цього розвиток суспільства став набувати кризового характеру. Не тільки несподівані падіння економіки, банкрутства, зростання безробіття, зниження доходів, економічна неспроможність цілих країн, а й деструкція культури, моральна деградація, посилення протестних настроїв стали ознаками сучасного розвитку подій. Усе більш наполегливо і політично оформлено звучать заклики до подолання нерівності та забезпечення справедливості. У цих умовах проблема забезпечення справедливості та усталеності соціально-економічного розвитку виходить на перший план, потребує невідкладного теоретичного осмислення і практичного вирішення [8].

Саме спостерігаючи тенденції, які відбуваються на ринку праці та в економіці в цілому, ми можемо засвідчити, що необхідна модернізація механізмів реалізації державної політики на ринку праці, та впровадження інноваційних методів та інструментів державного регулювання у сфері зайнятості населення.

Тому для забезпечення ефективної структури зайнятості у виробництві необхідно проведення структурної перебудови матеріального виробництва відповідно до вимог ринкової економіки, розвиток науково-технологічного потенціалу, а також впровадження сучасного менеджменту та підвищення рівню кваліфікації працівників.

Крім того, особливу увагу при проведенні сучасної політики підвищення зайнятості слід звернути на розвиток та підвищення якості трудового потенціалу. У зв'язку з цим очевидна необхідність вживання заходів, спрямованих на поліпшення загальноосвітньої та кваліфікаційної підготовки, особливо з урахуванням наявних диспропорцій на ринку праці, перетворення навчання й перенавчання працівників у постійний процес.

У сучасному світовому співтоваристві спостерігається все більш злагоджене розуміння того, що соціально-економічний прогрес визначається не стільки матеріально-технічною базою виробництва, а тими якісними та структурними зрушеннями, що напряму й безпосередньо визначаються людським чинником. На жаль, нині в Україні існують реальні перешкоди, які фактично перешкоджають людському розвитку та не надають можливостей для підвищення добробуту домогосподарств, а наявні життєві умови не задовольняють загальносвітових стандартів у таких сферах: рівень добробуту, верховенство неупередженого законодавства, демократія, екологічна безпека [9].

Можливості регулювання в межах регіональних ринків є націленим на селективну територіальну дію і виступають провідником напрямів державної політики в поєднанні з урахуванням специфіки регіонального розвитку [10]. Відповідно можна вважати, що ефективна зайнятість можлива, тільки при узгодженні регіональних і загально державних інтересів та використанні відповідних інструментів.

Висновки. Таким чином дослідження сучасного стану безробіття свідчить про незадовільний стан використання заходів та механізмів забезпечення зайнятості населення України. На сьогодні в Україні виникла необхідність формування ефективної політики зайнятості, з використанням адекватних заходів активізації населення, які повинні враховувати зміни в економічному, соціальному та політичному житті країни.

Безробіття спричиняє за собою як громадські, так і економічні наслідки. У прогресивних умови політика країни має бути орієнтована на досягнення і укріплення ефективної зайнятості, яка допускати безробіття в суспільно застосовних межах. Державна політика зайнятості – це система механізмів та заходів державного впливу на соціально-економічний розвиток суспільства в цілому і кожного з його членів зокрема. Зараз в Україні функціонує законодавча база, яка здійснює державний механізм регулювання зайнятості. У законі України «Про зайнятість населення» прописані головні програми по регулюванню зайнятості, завдяки яким уряд зобов'язаний забезпечити народонаселення роботою. Щоб ці заходи були задіяні, нам потрібно щодня удосконалити законодавчу базу і механізм державного регулювання.

Реалізація напрямів удосконалення політики зайнятості сприятиме вирішенню головних цілей забезпечення розвитку загальної економічної системи держави. Тому розробка сучасних програм забезпечення зайнятості населення та удосконалення механізму регулювання ринку праці повинно спиратися на моніторингові та фундаментальні дослідження сучасного стану розвитку, та визначеному рівню соціально-економічної ефективності.

Література

1. Міненко В.Л. Порівняльний аналіз світових моделей державного регулювання економіки та ринку праці / В.Л. Міненко. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2009. – 519 с.
2. Петюх В.М. Ринок праці та зайнятість / В.М. Петюх. – К. : МАУП, 2011. – 120 с.
3. Лукьянов А.С. Потребность – занятость – управление: методологические проблемы исследования и оптимизации / А.С. Лукьянов. – Таллинн: ТПР, 2010. – 141 с.
4. Ядранський Д.М. Роль служби зайнятості в системі соціального регулювання ринку праці / Д.М. Ядранський // Ринок праці та зайнятість населення. – 2009. – № 2. – С.21-24.
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Українське Незалежне Інформаційне Агентство Новин (УНІАН) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.ua>.
7. Дружиніна В.В. Механізм державного регулювання ринку праці : теоретичний аспект / В.В. Дружиніна // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 4. – Т. 4. – С. 67-71.
8. Геєць В.М. Політекономічні й інституційні засади справедливості та усталеності соціально-економічного розвитку / В.М. Геєць А.А. Гриценко // Європ. вектор екон. розвитку. – 2012. – №2(13). – С. 41-46.
9. Пустовійт Р.Ф. Пріоритетні напрями вдосконалення інституційного середовища розвитку людського потенціалу в Україні / Р.Ф. Пустовійт // Фінансовий простір. – 2013. – №1(9). – С.70-81.

10. Качний О.С. Механізми регулювання ринку праці в Україні / О.С. Качний, Д.Е. Шапоренко // Теорія та практика державного управління. – 2012. – №2(33). – С. 1-6.
11. Филиппова І.Г. Інституціональна пастка: моделювання ринку праці в Україні / І.Г. Филиппова, Г.С. Балахнін // Формування ринкової економіки : збірник наукових праць. – Т.3. – К.: КНЕУ. – 2010. – С. 369-377.
12. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mlsp.gov.ua>

References

1. Minenko, V., (2009). Comparative analysis of global models of state regulation of the economy and the labor market. Kharkiv: NADU «Magistr»(in Ukr.).
2. Petyux, V., (2011). The labor market and employment. Kiev: MAUP(in Ukr.).
3. Luk`yanov, A., (2010). The needs - employment - management: methodological problems of the research and optimization. Tallinn: TPR (in Estonia).
4. Yadranskyi D. M. (2009) The role of employment services in the system of social regulation of the labor market. Rynok pratsi ta zainiatist naseleennia (The labor market and employment), 2,21-24.
5. State Statistics Service of Ukraine. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua>(in Ukr.).
6. Ukrainian Independent Information Agency (UNIAN). Retrieved from <http://www.unian.ua>(in Ukr.).
7. Druzhy`nina, V., (2010). The mechanism of state regulation of the labor market: theoretical aspect. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu (Journal of Khmelnytsky National University), 4(4), 67-71(in Ukr.).
8. Heyets, V., Gritsenko, A., (2012). Political economy and institutional framework for equitable and sustainable socio-economic development. Yevropeys'kyy vektor ekonomichnoho rozvytku (European vector of economic development), 2(13), 41-46 (in Ukr.).
9. Pustoviyt, R., (2013). Priorities improving the institutional environment of human development in Ukraine. Finansovyy prostir (Fiscal space), 1(9), 70-81 (in Ukr.).
10. Kachnyi, E., Shaporenko, D., (2012). Mechanisms of regulation of the labor market in Ukraine. Teoriya ta praktyka derzhavnoho upravlinnya (Theory and practice of public administration), 2(33), 1-6 (in Ukr.).
11. Fylyppova, I., Balahnin, G., (2010). Institutional trap: modeling the labor market in Ukraine. Formuvannya rynkovoyi ekonomiky (Formation of market economy), 3, 369-377 (in Ukr.).
12. Official website of the Ministry of Social Policy of Ukraine. Retrieved from <http://www.mlsp.gov.ua> (in Ukr.).

Стаття надійшла до редакції 21.04.2016.